

Viitorul financiar începe azi: Cum funcționează sistemul de pensii din România

Pensia a fost, este și va fi un subiect de interes major în România, indiferent de perioada în care ne-am afla, de condițiile socio-economice, de contextul politic sau de modul de trai. Ce reprezintă pensia, cum se calculează și cum poate fi accesată, cine, când, cât și cum contribuie la stagiul de pensie și, totodată, cine, când, cât și cum poate beneficia de pensie? Astfel de întrebări vor fi mereu pe buzele românilor. De aceea, ne-am propus ca prin acest material să trecem în revista cele mai relevante informații despre sistemul de pensii din România și, de asemenea, să subliniem și cum pot fi pensiile influențate de fiscalitate.

România are astăzi legiferat un sistem de pensii structurat pe mai mulți „piloni”: Pilonul I – aferent sistemului public de pensii, Pilonul II – reprezentând pensia privată obligatorie, Pilonul III – pensia privată facultativă, Pilonul IV – sistemul pensiilor ocupaționale. Ce înseamnă fiecare dintre acești Piloni? Pe scurt, este vorba despre:

Pilonul I

Acesta reprezintă sistemul public (de stat), administrat de Casa Națională de Pensii Publice (CNPP) și finanțat din contribuțiile curente ale persoanelor asigurate pe parcursul vieții lor profesionale (în prezent, pentru salariați, se reține la sursă o cota lunară de 25% din venitul brut).

În sistemul public de pensii, asigurarea este obligatorie, prin efectul legii, pentru anumite categorii de persoane (ex. salariați, persoane fizice independente etc.) și voluntară pentru persoanele care doresc să realizeze stagiul de cotizare în vederea obținerii pensiei pentru limita de vârstă sau, după caz, să-și completeze venitul asigurat utilizat la calculul acestei categorii de pensie. La împlinirea cumulativă a unor condiții (i.e., vârstă standard de pensionare, stagiul minim de cotizare contributiv), contribuabilul are dreptul de a solicita pensia de stat lunară, care va fi calculată după o formulă stabilită prin legislația în curs, bazată pe principiul valorii punctului de pensie. Acest pilon asigură pensia de bază (de limita de vârstă, anticipată, de invaliditate, sau de urmaș), pe principiul contributivității și solidarității inter-generaționale.

Pilonul II

Odata cu intrarea legii (41/2004) în vigoare la 1 iulie 2006, contribuția la Pilonul II a devenit obligatorie pentru orice persoană în vârstă de până la 35 de ani care este angajată și/sau cotizează la sistemul public cu CAS (contribuție de asigurări sociale) și opțională pentru cei care au între 35 și 45 de ani.

Prin acest Pilon se urmărește ca la vârstă pensionării persoana să beneficieze de o pensie privată distinctă și complementară celei furnizate de sistemul public. Mai mult, nu costă nimic în plus în afara contribuțiilor

individuale de pensii datorate în sistemul de stat deja reținute. Astfel, contribuția la Pilonul II este stabilită prin lege, se calculează ca procent din salariul brut și este parte integrantă din contribuția individuală de pensie, actualmente procentul fiind de 4,75% din totalul de 25%.

Contribuția astfel reținută și virată la Bugetul de Stat (în cazul salariaților, de către angajatori) este ulterior virată lunar de CNPP în contul individual al contribuabilului deschis la un Fond de Administrare Privat. Astfel, persoana fizică devine proprietarul activului personal acumulat.

Fondul de administrare privat va gestiona acumulările de bani și chiar le va investi în diferite active (în mod reglementat) în scopul de a le crește valoarea, profitul astfel rezultat fiind, de asemenea, contorizat în portofoliul individual.

Legea privind plata pensiilor private a fost, în ultimele luni, subiectul unei intense dezbateri publice și politice (autoritățile dorind și propunând diverse forme de modificare a prevederilor actuale, care spun că, la momentul pensionării, beneficiarul poate solicita o plată unică ori mai multe plăți eșalonate, în tranșe egale de minim 500 lei, pe o durată de maxim 5 ani. În ambele cazuri, sumele încasate vor fi impozitate, după caz, în condițiile legii în vigoare de la momentul plății.

Propunerea legislativă aprig discutată, aprobată recent de Camera Deputaților, dar încă nepromulgată (contestată de Curtea Constituțională), prevede extinderea la 8 ani a perioadei de acordare a pensiei în tranșe lunare fixe și limitarea posibilității participanților la a retrage inițial doar 30% din activul acumulat în fiecare cont de pensii private (comparativ cu 100% cât este în prezent), cu excepția bolnavilor de cancer.

Pilonul III

Este tot un sistem de pensii privat însă, spre deosebire de Pilonul II, este opțional (înscrierea și contribuțiile fiind voluntare). Acesta a fost creat cu scopul de a completa, în momentul pensionării, venitul din primele două scheme de pensii aferente Pilonilor I și II. În acest sistem, se poate contribui atât pe cont propriu, cât și prin angajator. În cazul contribuțiilor individuale lunare, acestea rămân la latitudinea fiecărui angajat, însă nu pot depăși 15% din venitul salarial lunar brut sau asimilat. Avantaje fiscale: contribuția lunară la pensia facultativă este deductibilă fiscal la calculul impozitului pe venit, în limita a 400 de euro anual – dacă este suportată direct de către angajat, iar dacă este acordată ca beneficiu de angajator, atunci este neimpozabilă la nivel de individ, tot în limita a 400 euro anual.

Pilonul IV

Pensiile ocupaționale reprezintă cel mai nou tip opțional de pensii reglementat în România (din 2020) și se constituie la inițiativa angajatorului (acesta poate stabili cuanțumuri diferențiate de contribuție pentru angajații săi în funcție de vechime, funcție deținută, drepturi salariale).

Legislația permite chiar și angajaților să contribuie din propriile resurse la acest pilon, însă doar în anumite condiții. De exemplu, nu mai mult de o treime din venitul brut lunar și doar după ce se îndeplinește o perioadă de vesting (dreptul angajatului de a deține efectiv contribuțiile acumulate în contul său de pensie, în special cele plătite de angajator, după o anumită perioadă de timp prevăzută în schema de pensii ocupaționale).

Tratamentul fiscal actual al veniturilor din pensii private în faza de distribuție, aplicabil Pilonilor II, III și IV

Pe de-o parte, venitul care depășește contribuțiile nete ale participanților (i.e. profitul obținut de Fondul de Administrare privat în urma investițiilor efectuate), din care se deduce plafonul neimpozabil de 3.000 lei/ luna și contribuția de asigurări sociale de sănătate (CASS) – dacă este cazul, este impozabil cu o cota de 10%.

Totodata, de la 1 august 2025, se reține și contribuția de asigurari sociale de sanatate (CASS) de 10% pentru veniturile din pensii private care depășesc plafonul lunar de 3.000 lei.

Ca o concluzie, observam ca Pilonul I este singurul bazat pe redistribuire (actualii angajați contribuie pentru plata pensiilor actualilor pensionari), Pilonii II și III sunt conturi individuale, (chiar daca unul este obligatoriu și altul facultativ) cu randamente pe piața financiară, pe când Pilonul IV e încă emergent, mai puțin popular sau aplicat de angajatori. În orice caz, putem sublinia ca exista anumite beneficii fiscale sesizabile prevazute de lege atât în faza de acumulare/contribuție, dar și în cea de accesare/încasare a pensiei, în anumite condiții. Condiția este aceea de a fi informați și, prin urmare, de a putea alege cea mai potrivita varianta.

Deși poate fi vazuta pentru mulți ca fiind o arhitectura complexa, sistemul de pensii actual din România urmareste totuși sa combine o doza de protectie sociala publica cu acumularea de active private care sa asigure un nivel financiar decent pentru cetățenii care ajung la vârsta de pensionare, așa încât traiul la pensie sa fie cât mai apropiat de cel din timpul vieții active.